

כרכום גיירדו חופי תת-מין חופי הפורח בחוף הכרמל (דצמבר 2016)

כתבה: ערנה אלוני

תקציר: גיאופיט בעל פקעת, הפורח ללא גבעול תפרחת בגובה 5-7 ס"מ. העלים 4-5, צרים מאד, סרגליים, ובמרכזם עורק בהיר ולבן, תכונה המאפיינת את כל מיני הכרכום. העלים מתפתחים ביחד עם הפריחה. אורך אונות העטיף כ-3 ס"מ. צינור העטיף נמשך עמוק לתוך האדמה, עד סמוך לפקעת. לפרח שלושה אבקנים עם מאבקים צהובים המפיצים אבקה צהובה אף היא (בניגוד למאבקים השחורים של כרכום חורפי). גדל בישראל רק בגבעות הכורכר בין מעגן-מיכאל להבונים. לתת-מין חופי גוון עטיף סגול או עורקים סגולים לעומת הטיפוס הנפוץ בישראל.

=====

תת המין החופי של **כרכום גיירדו** *Crocus aleppicus* הוא צמח אדום המשתייך למשפחת האיריסיים.

גיאופיט זה הוא בעל פקעת בקרקע המתחלפת בכל שנה, בדומה לכל מיני הסוג כרכום המונים כ-90 מינים, פקעת הצמח היא חד-שנתית. בכל שנה נוצרת פקעת חדשה הצומחת בראשה של הפקעת הישנה, אשר מתרוקנת ונרקבת. שורשים מתכווצים המצויים בבסיס הפקעת, מושכים את הפקעת הצעירה לעומק הנכון בקרקע. את הפקעת עוטפת קליפה חומה סיבית, אשר מגנה על האבר מפגיעה. העלים 4-5, מתפתחים עם הפריחה. הם צרים מאד, דמויי סרגל ובמרכזם עורק בהיר לבן.

כרכום גיירדו חופי. צילם: אבנר אברהם ©

מימין - פרחים ועלים; במרכז - גוון סגול בחלק התחתון של העטיף; משמאל - הפריחה מתקיימת כאשר לצמח יש עלים. במרכז הפרח צלקת מפוצלת ואבקנים צהובים.
להגדלה - לחצו על התמונות

תקופת הפריחה היא בראשית החורף - נובמבר ודצמבר, ועיתויה המדויק מוכתב לפי המועד של גשמי החורף הראשונים. הפרח של **כרכום גיירדו** נכון, בעל עטיף כותרתי בן 6 אונות לבנות (בתת המין החופי - סגולות), אורכן כ-3 ס"מ. צינור העטיף ארוך ונמשך לתוך הקרקע עד בסמוך לפקעת. אונות העטיף נפתחות ונסגרות בהתאם לתאורת היום. ביום סגריר הם נסגרות ובשמש הפרח פתוח. צבע העטיף אינו אחיד. לעיתים צבע האונות סגול או מקווקו קווים סגולים מעטים הנמתחים לקרקע. מידת עוצמת הצבע משתנה בין הפרחים. השחלה תחתית. עמוד העלי ארוך, מסתיים ב-3 צלקות צהובות כתומות, מפוצלת למספר אונות דקות. אבקנים 3,

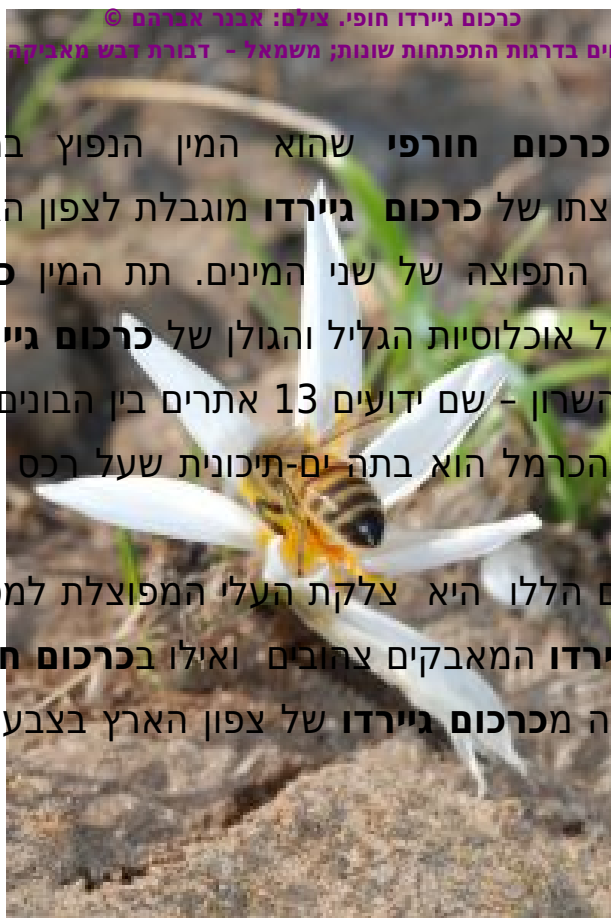
עלי זירים קצרים המעורים באונות העטיף. המאבקים מוארכים ניצבים. האבקה נעשית לרוב ע"י דבורים. לאחר ההפריה מתפתח פרי בקרקע. באביב, הוא עולה אל פני הקרקע, ההלקט מתעבה ומבשיל את הזרעים.

כרכום גיירדו חופי. צולם: אבנר אבריקם ©
מימין - פרטים בדרגות התפתחות שונות; משמאל - דבורת רכש מאבקה את הפרח.

כרכום גיירדו קרוב ל**כרכום חורפי** שהוא המין הנפוץ ברוב אזורי הארץ הים-תיכוניים. לעומת זאת תפוצתו של **כרכום גיירדו** מוגבלת לצפון הגולן ולגליל המזרחי. נחל דישון מפריד בין תחומי התפוצה של שני המינים. תת המין **כרכום גיירדו חופי** גדל במובלעת מקוטעת מזו של אוכלוסיות הגליל והגולן של **כרכום גיירדו** והיא מתרכזת באזור צר בחוף הכרמל ובצפון השרון - שם ידועים 13 אתרים בין הבונים למעגן מיכאל, וכן בבית חנניה. בית הגידול בחוף הכרמל הוא בתהים-תיכונית שעל רכס הכורכר. תת המין החופי אנדמי לישראל.

תכונה משותפת לטקסונים הללו היא צלקת העלי המפוצלת למספר אונות דקות אך הם נבדלים בכך שב**כרכום גיירדו** המאבקים צהובים ואילו ב**כרכום חורפי** המאבקים שחורים. **כרכום גיירדו החופי** שונה מ**כרכום גיירדו** של צפון הארץ בצבע העטיפה שהתווסף לו גוון סגול.

מימין - כרכום חורפי; משמאל - כרכום גיירדו. צילמה: ערנה אלוני ©

ספרות:

זהרי מ 1987 כל עולם הצמחים. עם עובד.

שמידע א פולק ג 2007 הספר האדום צמחים בסכנת הכחדה בישראל. רשות הטבע והגנים.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2016 כרכום גיירדו חופי *Crocus aleppicus* - תת-מין אדום הפורח בחוף הכרמל (דצמבר 2016), פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 3.

[/https://www.kalanit.org.il/crocus-aleppicus](https://www.kalanit.org.il/crocus-aleppicus)

=====